

INNHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	1
INNHOLDSFORTEGNELSE	2
1. DET GODE SAMFUNN - HVA ER DET?	8
1.1. Innledning	8
1.2. Forslag til kjennetegn ved det gode samfunn.....	10
A. Det gode liv	10
B. Fellesskap og solidaritet	13
C. Demokrati	15
D. Likhet, likestilling og rettferdighet.....	15
E. Mangfold, respekt og toleranse.....	18
F. Naturvern og økologisk balanse.....	19
G. Internasjonal solidaritet	19
1.3. Politiske ideologier og avveiningen mellom ulike verdier	20
1.4. De politiske partienes syn	22
1.5. Marked, stat eller sivilt samfunn: Om redskapene for å realisere det gode samfunn	24
Velferdsregimer.....	24
Markedet	25
Staten.....	26
Det sivile samfunn.....	27
1.6. Utredningens videre gang	28
Litteratur	28
2. BEFOLKNINGENS OPPFATNINGER OM DET GODE LIV OG DET GODE	
SAMFUNN	31
2.1 Innledning	31
2.2 Opplevs Norge som et godt samfunn?	31
2.3 Framtidsforventninger.....	34
2.4 Verdioppfatninger	36
2.5 Prioriteringer.....	41
2.6 Sosiale variasjoner i verdioppfatning.....	44
2.7 Sosiale variasjoner i prioriteringer.....	46
2.8 Endringer i verdioppfatning	48
2.9 Verdidimensjoner.....	50
2.10 Verdiendringens retning.....	54
2.11 Livsfase-, generasjons- eller periode-effekt.....	56
2.12 Framtidsutsikter: scenariekonstruksjon	65
2.13 Årsaker til materialismetrenden	68
2.14 Negative aspekter ved materialismetrenden	69
Litteratur	72
3. TIDSBRUK OG TIDSBRUKSØNSKER - ENDRING OG VARIASJON	73
3. 1. Innledning	73
3. 2. Endringer i befolkningens tidsbruk på 1970- og 1980-tallet	74
3. 3. Endringer i tidsbruk på 1990-tallet	79
3.4. Tidsbruk og arbeidsdeling blant småbarnsforeldre på slutten av 1990-tallet	85
3.5. Travelhet, tidspress og arbeidstidsønsker	93
3.6. Opplevd travelhet og tidsknapphet	94
3.7. Oppsummering.....	99

Litteratur	103
Tabeller	106
4. HELSE	131
4.1. Innledning	131
4.2. Dødelighet.....	131
4.3. Sykelighet	133
4.4. Konsekvenser av sykdom.....	136
4.5. Livsstil og risikoatferd: Tobakk, alkohol og narkotika	137
Tobakk.....	137
Alkohol.....	138
Narkotika.....	138
4.6. Helse og ulikhet	141
Bosted, sosioøkonomisk status og helse	142
Sosioøkonomisk ulikhet på lokalsamfunns- og nasjonsnivå.....	144
Ikke-vestlige innvandreres helse	145
Hvordan kan helseulikhetene forklares?	145
Nærmere om arbeidsmiljø.....	147
Forebygging?.....	148
4.7 Helsetjenester.....	149
4.8. Omsorgstjenester	153
4.9. Oppsummering.....	158
Litteratur	160
5. DET SOSIALE FELLESSKAPET	165
5.1. Innledning	165
5.2. Husholdning, familie, vennskap og naboskap	165
Et oversiktsbilde.....	165
Nærmere om endringer i hushold- og familiestruktur.....	168
Mer isolasjon og ensomhet?.....	172
5.3. Tar vi mindre vare på hverandre? Uformell hjelp og omsorg.....	175
5.4. Vold og kriminalitet- et økende problem?	178
5.5. Arbeidsplassen som arena for sosialt fellesskap	185
5.6. Organisasjonsdeltaking og politisk aktivitet.....	185
Endringer i organisasjonsaktivitet og frivillig arbeid.....	186
Valgdeltaking	189
5.8. Oppsummering.....	190
Litteratur	192
6. VELFERD, ULIKHET OG FATTIGDOM.....	196
6.1 Ressurser, velferd og materielle levekår	196
6.1.1 Likheter i fordeling av goder eller i fordeling av ressurser?	196
6.1.2 Om sammenhengen mellom ressurser og velferd	196
6.1.3. Politikkenes betydning	197
6.1.4 Omfordeling innen husholdningene	197
6.1.5 ... og mellom familiemedlemmer	198
6.1.6 Litt om inntektsstatistikk og velferdsanalyser.....	198
6.1.7 Livsinntekten.....	199
6.1.8 Oppsummering	199
6.2 Inntektsutviklingen 1986-1998	199
6.2.1 Sterk inntektsøkning etter 1995.....	199
6.2.2 Arbeidsinntekten er ikke blitt viktigere på 1990-tallet.....	201
6.2.3 Overføringene redusert som inntektskilde	202
6.2.4 Betydelig nedgang i gjeldsrenter	203
6.2.5 Størst inntektsøkning for par med små barn og middelaldrende.....	203

6.2.6	Yngre enslige henger etter.....	204
6.2.7	Eldre og yngre enslige og enslige forsørgere har lavest inntekt.....	204
6.2.8	Betydelig reduksjon i renteutgiftene for yngre husholdninger.....	204
6.2.9	Oppsummering.....	205
6.3	Den årlige inntektsfordelingen.....	205
6.3.1	Inntektsforskjellene er blitt større	205
6.3.2	Omfanget og sammensettingen av lavinntektsgruppen varierer med valg.....	207
	av ekvivalensskala.....	207
6.3.3	Flere yngre enslige og færre eldre med lav inntekt	209
6.3.4	Flere kvinner enn menn med lav inntekt	210
6.3.5	Oppsummering	211
6.4	Formue og gjeld.....	212
6.4.1	Vanskelig å belyse formuesutviklingen	212
6.4.2	Økende bruttoformue og gjeld etter 1994	212
6.4.3	Formuen er stadig skjevare fordelt.....	214
6.4.4	Arv og gaver.....	215
6.4.5	Oppsummering	215
6.5	Forbruksutviklingen.....	216
6.5.1	Fortsatt vekst i forbruket, 1988-nivået passert	216
6.5.2	Vi bruker stadig mindre til mat	216
6.5.3	Utgiftsandelen til bolig ned siden 1992.....	217
6.5.4	Utgiftene til reiser og transport på topp i 1998	217
6.5.5	Boutgiftene tyngst for enslige	218
6.5.6	Oppsummering	218
6.6	Boligmarked og boforhold.....	219
6.6.1	Et turbulent tiår på boligmarkedet.....	219
6.6.2	Økende privat utleiemarked	219
6.6.3	Flere unge på leiemarkedet	220
6.6.4	Dyrere for leieboere	220
6.6.5	Stadig flere bor romslig, men trangboddheten går ikke ned	220
6.6.6	Økt boligstandard blant eldre	221
6.6.7	Oppsummering.....	221
6.7	Lavinntektsgruppens økonomiske og materielle levekår.....	221
6.7.1	Lav inntekt ikke alltid synonymt med dårlige materielle levekår	221
6.7.2	Større materielle forskjeller mellom de med lav og de med høy inntekt	222
6.7.3	Boligkapital og boliggjeld.....	222
6.7.4	Hver fjerde person i lavinntektsgruppen har 50 000 eller mer i banken	223
6.7.5	Lavinntektsgruppens forbruk	224
6.7.6	Oppsummering.....	224
6.8	Fattigdom	225
6.8.1	Fattigdom er et komplekst fenomen	225
6.8.2	... som kan måles på mange måter.....	225
6.8.3	Oppsummering og videre gang	226
6.9	Sammensatte fattigdomsmål	227
6.9.1	Ulike bilder av fattigdommens omfang.....	227
6.9.2	Fattigdommens utvikling.....	229
6.9.3	Hvem er de fattige?	230
6.9.4	Oppsummering og diskusjon.....	231
6.10	Permanent lav inntekt	232
6.10.1	Få permanent fattige.....	232
6.10.2	Stor inntektsstabilitet blant permanent fattige.....	232
6.10.3	To av tre permanent fattige tilhører en barnefamilie.....	233
6.10.4	Vanskelig å si om gruppen av permanent fattige har endret karakter	234
6.10.5	Oppsummering.....	234
6.11	Subjektive oppfatninger om økonomisk situasjon	235

6.11.1 Andelen som opplevde en stram økonomi, økte på slutten av 1980-tallet.....	235
6.11.2 Andelen med økonomiske problemer størst blant enslige forsørgere og unge enslige	236
6.11.3 Ikke alle fattige opplever økonomiske problemer.....	237
6.11.4 Hver fjerde fattige mottar sosialhjelp.....	238
6.11.5 Få har hyppige problemer med å få dekket grunnleggende behov.....	239
6.11.6 Oppsummering.....	240
6.12. Norsk inntektsfordeling og fattigdom i internasjonalt perspektiv.....	241
6.12.1 Få fattige og få rike i Norge.....	241
6.12.2 Størst generasjonsforskjeller i Norden.....	241
6.12.3 Men unge og eldre kommer dårlig ut i alle land.....	242
6.12.4 Økende forskjeller i mange land.....	243
6.12.5 Ikke lavere inntektsmobilitet i Norge enn i andre land?.....	243
6.12.6 Oppsummering.....	243
6.13. Sammendrag.....	244
Inntektsvekst.....	244
Større inntektsforskjeller.....	244
Formuesvekst og skjeve fordeling.....	244
Forbruksvekst og lavere matutgifter.....	245
Et turbulent tiår på boligmarkedet.....	245
Økte forskjeller i materielle levekår?.....	246
Størst andel fattige blant enslige forsørgere og yngre enslige.....	246
Få permanent fattige.....	246
Mange enslige forsørgere og yngre enslige gir uttrykk for at de har problemer med å få pengene til å strekke til.....	246
Få fattige og få rike sammenliknet med andre land.....	247
Litteratur.....	247
7. INNTEKT OG LEVEKÅR FOR ENKELTGRUPPER.....	248
7.1. Velferdspolitikken målgrupper.....	248
7.1.1 Velferdspolitiske utfordringer.....	248
7.1.2 Vanskelig å få gode opplysninger om små grupper.....	248
7.2 Ungdom og unge voksne.....	249
7.2.1 Ungdomstiden er en overgangstid.....	249
7.2.2 Ungdom etablerer seg senere,	249
7.2.3 ... og har en løsere tilknytning til arbeidsmarkedet.....	249
7.2.4 Dårlig inntektsutvikling.....	249
7.2.5 Forbruksvekst.....	249
7.2.6 Mange har en anstrengt økonomi,	250
7.2.7 ... men en god del sitter også godt i det.....	250
7.2.8 Studentenes økonomiske og materielle levekår.....	250
7.3 Enslige forsørgere.....	251
7.3.1 Hva mener vi med enslige forsørgere?.....	251
7.3.2 Stadig flere enslige forsørgere.....	251
7.3.3 De fleste er enslige forsørgere i en kort periode.....	251
7.3.4 En uensartet gruppe.....	252
7.3.5 Stadig flere med høyere utdanning.....	252
7.3.6 Økt yrkesaktivitet.....	252
7.3.7 God inntektsvekst, men fortsatt lavt inntektsnivå.....	252
7.3.8 Lavere renteutgifter, men fortsatt stor gjeldsbelastning.....	253
7.3.9 Lavt forbruk.....	253
7.3.10 Høy boutgiftsbelastning og god bostandard.....	253
7.3.11 Et mindretall er fattige.....	253
7.3.12 Få er rike.....	253
7.3.13 Enslige forsørgere med overgangsstonad.....	254
7.4 Småbarnsfamilier.....	254

7.4.1	Mødrenes økte yrkesaktivitet har bidratt til sterk inntektsvekst.....	255
7.4.2	Relativt høyt forbruk	255
7.4.3	Høy bostandard	255
7.4.4	Større ulikheter småbarnsfamiliene imellom	256
7.4.5	Et lite mindretall har trang økonomi,	256
7.4.6	... og enda færre er permanent fattige.....	257
7.5	Innvandrere	257
7.5.1	Innvandring og innvandrere	257
7.5.2	Dårlig betalt for utdanning og kompetanse?	258
7.5.3	Mange flyktninger med lav inntekt	258
7.5.4	Mange innvandrere bor trangt.....	259
7.5.5	Bokonsentrasjon blant innvandrere fra den tredje verden.....	260
7.5.6	Grupper med spesielt dårlige levekår.....	261
7.5.7	Grupper med noe bedre levekår	261
7.5.8	Grupper med gode levekår	261
7.5.9	Botid er viktig,	261
7.5.10	... men det er også innvandringstidspunkt og innvandrerstatus.....	262
7.6	Langtidsarbeidsledige	262
7.6.1	Hvem er de langtidsledige?.....	262
7.6.2	En av åtte med lav husholdningsinntekt.....	262
7.6.3	Mange ledige uten rett til arbeidsledighetstrygd	263
7.6.4	En av fire langtidsledige med 50 000 eller mer i banken	263
7.7	Pensjonister	264
7.7.1	Økningen i antallet alderspensjonister har avtatt	264
7.7.2	Uføre pensjonister: Økning på 1980-tallet og mot slutten av 1990-tallet	264
7.7.3	Færre minstepensjonister - høyere pensjoner	264
7.7.4	Har pensjonene holdt tritt med lønningene?.....	265
7.7.5	De fleste har inntekter i tillegg til pensjonen	265
7.7.6	Tjenestepensjon viktig for alderspensjonistene.....	266
7.7.7	Flertallet enslige minstepensjonister har lav inntekt,	267
7.7.8	... men mange med oppsparte midler	267
7.7.9	Alderspensjonister bruker lite penger	267
7.7.10	Et mindretall har økonomiske problemer	267
7.8	Sosialhjelpsmottakere	268
7.8.1	150 000 voksne og 65 000 barn mottar sosialhjelp	268
7.8.2	Flere unge sosialhjelpsmottakere,	268
7.8.3	... og flere flyktninger.....	268
7.8.4	Færre kombinerer arbeid og sosialhjelp	269
7.8.5	Færre med lav inntekt etter 1994.....	269
7.8.6	Dårligere materielle levekår enn folk flest.....	269
7.8.7	Få sosialhjelpsmottakere med oppsparte midler,	270
7.8.8	... og de har lavt forbruk.....	270
7.9	Sammendrag	271
	Ungdom og unge voksne.....	271
	Enslige forsørgere	271
	Småbarnsfamilier	272
	Innvandrere	272
	Langtidsarbeidsløse.....	272
	Pensjonister	273
	Sosialhjelpsmottakere	273
	Litteratur	274
8.	NORGE I DET GLOBALE VERDILANDSKAPET	279
8.1.	Innledning	279
8.2.	Norge sammenliknet med andre land	279

Andre velferdsindikatorer i Human Development Report	281
Levealder	282
Helse	284
Fruktbarhet	286
Utdanning	288
Fattigdom og inntektsfordeling	288
8.3. Norge som internasjonal aktør	289
Bistand	289
Holdninger til utviklingshjelp	289
Flyktninger og asylsøkere	290
Holdninger til innvandring	290
Litteratur	291
9. SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER.....	293
Hva er det gode samfunnet?.....	293
Befolkningens syn på det gode liv og det gode samfunn.....	296
Utviklingen for ulike sider ved det gode liv	297
Ulikheten innenfor "vanskeligstilte" grupper	303
Internasjonale sammenligninger	303
Forsøk på en konklusjon	304
Litteratur	306
Vedlegg 6.A.....	307
Vedlegg 6.B.....	351
1. Datamateriale	351
2. Definisjon av inntekt og forbruk	352
3. Definisjon av grupper.....	352